

Aan: Standaardisatieraad, 13 februari 2024

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
T +31-70-331 5400
www.nationaalarchief.nl

Datum
22 januari 2024

memo

Beheer en ontwikkeling kennisproducten 2024

Gevraagd besluit

Uit de inventarisaties voor nieuw te ontwikkelen kennisproducten en de quickscan 2023 komt het onderstaande voorstel voor ontwikkeling, herziening en wijziging van kennisproducten en nader te onderzoeken & niet te ontwikkelen onderwerpen.

1. Ontwikkelen van nieuwe kennisproducten in onderstaande volgorde:
 - 'quickscan duurzame toegankelijkheid (i.o.v. Open Overheid)',
 - 'archiveren algoritmes',
 - 'vervreemden', 'opschorten en ontheffen overbrengen',
 - 'migreren',
 - 'bitpreservation',
 - 'preserveren', 'emuleren', 'converteren' en 'norm persistent identifiers''.
2. Herzien van bestaande kennisproducten in onderstaande volgorde:
 - 'handreiking Digitaal vernietigen',
 - 'handreiking Vervanging archiefbescheiden',
 - 'handreiking Waardering en selectie'.
3. Aanbrengen van kleine wijzigingen in de kennisproducten:
 - 'informatieblad Archiveren chatberichten',
 - 'handreiking E-mail archiveren',
 - 'handreiking Toegang tot digitaal overgebracht archief',
 - 'richtlijn Archiveren overheidswebsites'.
4. Ongewijzigde kennisproducten
 - 'handreiking Steekproeven voor selectie',
 - 'handreiking WARC-validatie voor webarchiefbestanden'.
5. Onderzoeken behoefte en scope van de onderwerpen:
 - 'formaten voor uitwisseling',
 - 'openbaarheid voor raadpleging',
 - 'verrijken',
 - 'fysiek archief'
6. Niet te ontwikkelen kennisproducten:
 - 'Informatiebeveiliging en hoe te certificeren',
 - 'Evaluatie baseline IHH Rijksoverheid' (i.o.v. Open Overheid),
 - 'Koppelvlakspecificatie E-depot' (i.o.v. Open Overheid),

- 'Nieuwe Archiefwet'.
7. Verder overleg en afspraken vereist
- 'Domeinspecifieke metadata bij MDTO' (i.o.v. Open Overheid),
 - 'Evaluatie GWR' (i.o.v. Open Overheid).

Aan de leden van het Standaardisatieraad wordt gevraagd of zij:

- **De conclusies uit de quickscan en de inventarisatie herkennen?**
- **Kunnen instemmen met de prioritering van de nieuwe onderwerpen voor kennisproducten genoemd onder punt 1?**
- **Kunnen instemmen met de prioritering van de herziening van de kennisproducten genoemd onder punt 2?**

Gaat de Standaardisatieraad akkoord, dan wordt het onderdeel 'Te ontwikkelen' van de [ontwikkelagenda op de website van het NA](#) in die zin aangepast. Aan het onderdeel 'In ontwikkeling' wordt logischerwijze niet geraakt. De overige vervolgstappen worden toegelicht onder het kopje 'Vervolg' van deze notitie.

Achtergrond

Het Nationaal Archief (NA) ontwikkelt als expertisecentrum kennisproducten waarmee overheidsorganisaties hun informatiehuishouding duurzaam toegankelijk kunnen maken en houden. Het team Kennisontwikkeling en -beheer ontwikkelt en beheert deze producten met en voor professionals in het werkveld. Onderwerpen voor nieuw te ontwikkelen kennisproducten haalt het team daarom op via verschillende inventarisaties, zoals bij de Standaardisatieraad en via het klantpanel. Bij goed beheer hoort ook het tijdig herzien, wijzigen of uit beheer nemen van kennisproducten. Om in kaart te brengen of dit nodig is, voert het team een quickscan uit. Het resultaat van deze inventarisaties en de quickscan 2023 is hierna te lezen. Aan het eind van de notitie staat het vervolg hierop en het gevolgde proces.

Resultaat

Nieuw ontwikkelen

Uit de inventarisaties zijn nieuwe onderwerpen voor kennisproducten gekomen, zoals 'vervreemden', 'opschorten en ontheffen overbrengen', 'bitpreservation', 'preserveren, emuleren, converteren', 'norm persistent identifiers' en 'archiveren algoritmes'.

Het onderwerp 'archiveren algoritmes' wordt breed gezien als een actueel onderwerp met urgentie. Op KIA staat een handreiking archiveren algoritmes van enkele jaren oud zonder beheerder, die als basis voor een nieuwe handreiking kan dienen.

De thema's 'vervreemden', 'opschorten en ontheffen overbrengen', 'migreren' en 'bitpreservation' komen voort uit de nieuwe Archiefwet. De eerste twee onderwerpen kunnen samen in een handreiking worden geplaatst. Omdat de

inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet dichterbij komt, is het wenselijk om deze kennisproducten dit jaar te starten.

Een volgende prioriteit is een kennisproduct over preservingstrategieën waarin de onderwerpen 'preserveren, emuleren, converteren' en 'norm persistent identifiers' terug kunnen komen.

Een afzonderlijke prioriteit is het op vraag van het programma Open op Orde te ontwikkelen kennisproduct 'quickscan duurzame toegankelijkheid'.¹ Dat moet een organisatie handvatten bieden om systemen in kaart te brengen en vervolgens te bepalen waaraan aandacht besteed wordt en in welke volgorde.

Herzien

De 'handreiking Digitaal vernietigen' scoorde positief in de beoordeling van de quickscan, maar het team Kennisontwikkeling en -beheer van het NA was van oordeel dat de handreiking op veel punten niet meer voldoet. De structuur en de inhoud zijn aan wijziging toe. Daarnaast zijn er inmiddels praktijkvoorbeelden beschikbaar. Deze handreiking is niet afhankelijk van externe factoren, waardoor deze op korte termijn opgepakt kan worden.

De 'handreiking Vervanging archiefbescheiden' had bij de vorige quickscan al een mindere waardering, dus het is geen verrassing dat deze opnieuw negatief uitviel. In de nieuwe Archiefwet zitten wijzigingen op dit gebied ten opzichte van de oude Archiefwet. Daarom was de herziening nog niet opgepakt. Nu de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet dichterbij komt, wordt het relevant om de herziening aan te pakken.

De 'handreiking Waardering en selectie' is tot slot net afgerond, maar zal nog met het oog op de nieuwe Archiefwet op bepaalde punten herzien of aangevuld moeten worden.

Aanbrengen kleine wijzigingen

De 'richtlijn overheidswebsites archiveren' scoort minder bij de quickscan, omdat deze nog in een PDF is opgemaakt in plaats van in webpagina's. Deze richtlijn verouderd snel, omdat (kleine) wijzigingen lastig tot niet te verwerken zijn. Die worden nu alsnog doorgevoerd. Voor een herziening van een richtlijn is het dan weer te vroeg. De aanbesteding voor webarchivering voor het Rijk is pas twee jaar geleden verricht, waardoor praktijkvoorbeelden nog beperkt zijn.

Ook het 'informatieblad Archiveren chatberichten' heeft een mindere beoordeling gekregen. Dit komt door verouderde vormgeving en nieuwe inzichten op het gebied van archiveren van deze informatieobjecten. Herziening is ook hier niet het goede moment, omdat er op korte termijn pilots gaan lopen waarin nieuwe techniek wordt toegepast. Na die pilots kunnen de kennisproducten herzien en nieuwe onderwerpen zoals 'afvangen chatberichten' en 'aanwijzen sleutelfuncties' toegevoegd worden. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor uitbreiding van de handreiking 'e-mail archiveren' met de onderwerpen 'norm overbrengen e-mail' en 'methoden en technieken e-mailarchivering'.

Het 'informatieblad Archiveren chatberichten' en de kennisproducten 'handreiking e-mail archiveren' en 'handreiking Toegang tot overgebracht digitaal archief'

¹In eerdere stukken omschreven als 'risicoanalyse'.

hebben allemaal wel kleine wijzigingen nodig, zoals een dode link vervangen of een praktijkvoorbeeld toevoegen.

Ongewijzigd

De 'handreiking Steekproeven voor selectie' en de 'handreiking WARC-validatie' blijven ongewijzigd. Voor beide handreikingen zijn geen nieuwe ontwikkelingen gesignaleerd. In 2022 is op KIA een uitvraag gedaan naar de behoefte aan aanvullingen of wijzigingen voor de eerste handreiking. De reacties op de uitvraag gaven geen aanleiding voor aanpassingen.

Nader onderzoek

De onderwerpen 'formaten voor uitwisseling', 'openbaarheid voor raadpleging', 'verrijken' zijn in de inventarisaties genoemd. Ook voor 'fysiek archief' beschikt het NA over heel wat kennis en expertise. De behoefte en de precieze scope van deze onderwerpen vragen om een nader onderzoek en eventueel verdere afstemming door het NA.

Niet ontwikkelen

Op de ontwikkelagenda 2023 stonden nog de onderwerpen, 'Evaluatie baseline IHH Rijksoverheid' en 'Koppelvlakspecificatie E-depot'. Deze onderwerpen worden door andere partijen of in andere trajecten opgepakt, waardoor deze in overleg met CIO Rijk, de oorspronkelijke opdrachtgever in het kader van Open op Orde, van onze ontwikkelagenda kunnen worden gehaald. CIO Rijk geeft ook mee dat de evaluatie van de baseline is gepland en binnenkort zal starten.

Het onderwerp 'Koppelvlakspecificatie E-depot' is technisch en vaak organisatiespecifiek en valt daarom buiten onze scope. Dat geldt ook voor het onderwerp 'Informatiebeveiliging en hoe te certificeren'. Dit onderwerp kan beter uitgewerkt worden door partijen die zich bezig houden met informatiebeveiliging. In de inventarisaties werd ook de nieuwe Archiefwet als onderwerp genoemd. De gehele wet is te algemeen voor een kennisproduct. Het Nationaal Archief heeft wel een webpagina met informatie over de wet en werkt onderdelen over de wet uit. Zie de onderwerpen onder het onderdeel 'nieuw ontwikkelen'.

Verdere afspraken vereist

Voor 'Domeinspecifieke metadata bij MDTO' en 'evaluatie GWR' zijn verdere afspraken vereist. Het eerste onderwerp past in de bredere discussie over het (stelsel voor) metadata-standaarden. Voor het laatste onderwerp is niet duidelijk wie het initiatief gaat nemen. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (CIO Rijk), de oorspronkelijke opdrachtgever in het kader van Open op Orde. Of het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (directie Media en Creatieve Industrie) wegens de koppeling met modelselectie-besluiten. Pas nadien kan het NA een eventuele opdracht uitvoeren.

Vervolg

Uitvoering

Als de Standaardisatieraad akkoord is, zal het team Kennisontwikkeling en -beheer van het NA:

- Het onderdeel 'te ontwikkelen' van de ontwikkelagenda aanpassen.
- De herziening van bestaande kennisproducten en de ontwikkeling van nieuwe kennisproducten inplannen conform de beschikbare capaciteit en middelen. Voordat de ontwikkeling van nieuwe en herziene kennisproducten start, wordt de uiteindelijke omschrijving en scope in een aanmeldformulier vastgelegd. Dit formulier zal aan de Standaardisatieraad worden voorgelegd.
- De voorgestelde kleine wijzigingen inplannen en uitvoeren.

Communicatie

Met communicatiemedewerkers van het NA wordt bekeken via welke kanalen en op welke wijze de communicatie over gewijzigde en nieuwe kennisproducten gaat plaatsvinden.

Aanpak 2024

Volgend jaar zal de quickscan in aangepaste vorm opnieuw uitgevoerd worden. De aanpak en de vragen gaan we vernieuwen, waardoor de individuele interpretatie beperkt wordt en de vorm minder invloed heeft op de beoordeling.

Proces inventarisaties nieuwe onderwerpen en quickscan

Inventarisatie onderwerpen

In het afgelopen jaar zijn op verschillende momenten brainstormsessies gehouden voor nieuwe onderwerpen die kunnen uitgewerkt worden tot handreikingen en normen. Begin 2023 is met de stakeholders binnen het NA een sessie gehouden. De uitkomsten zijn gedeeld met de leden van de Standaardisatieraad in het overleg van april, waarbij de leden deze konden aanvullen met hun inzichten (zie bijlage 1 in deze notitie). In de vergadering van juli hebben de leden van de Standaardisatieraad hun inzichten geprioriteerd. Daarna heeft het team Kennisontwikkeling en -beheer het resultaat van de sessie vergeleken met externe ontwikkelingen in het werkveld.

In januari 2023 is het klantpanel overheden gevraagd naar de behoefte aan nieuwe kennisproducten. Daar is geen duidelijk beeld naar voren gekomen.

Quickscan

In de zomermaanden zijn acht kennisproducten aan een quickscan onderworpen die ouder zijn dan twee jaar en waarvoor geen update staat gepland (zie bijlage 2 in deze notitie). De quickscan bestaat uit een lijst met twintig vragen, waarbij de actualiteit van een kennisproduct wordt bekeken. Ieder teamlid beoordeelt aan de hand van deze vragen de inhoud, het gebruik en de vorm van één of meerdere kennisproducten. Uit de beoordeling van kennisproducten kwam een score. Daarbij scoorden een drietal onder, en een vijftal boven de norm.

Nationaal Archief

Onze referentie

-

Datum

22 januari 2024

Daarna heeft het team deze resultaten onderling besproken, waarbij de individuele beoordeling niet altijd overeen kwam met de conclusie van het gehele team. Daarom is de eindconclusie bijgesteld. De resultaten van het onderzoek zijn gedeeld en besproken met de relatiemanagers van het Nationaal Archief voor een tweede check. Zij konden zich herkennen in de conclusie.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderwerpen voor Ontwikkelagenda 2024²

Bestaande ontwikkelagenda

- Archiveren legacy
- Archiveren social media
- Domeinspecifieke metadata bij MDTO
- Evaluatie Baseline IHH Rijk
- Evaluatie GWR
- Hergebruik informatie
- Koppelvlakspecificatie e-depot
- Risicoanalyse bij archiveren

Inbreng stakeholders NA

- Archiveren algoritmes
- Herziening chatberichten
- Methoden en technieken bij e-mailarchivering
- Norm e-mail overbrengen
- Norm Persistent Identifiers
- Openbaarheid bij raadpleging
- Opschorten of ontheffen bij overbrenging
- Verrijken
- Vervreemden

Inbreng Standaardisatieraad

- Archiveren/bewaren bij de bron (ontheffen bij overbrenging)
- Bitpreservation
- Conservering, emulatie, converteren, preserving
- Formaten voor uitwisseling
- Nieuwe archiefwet
- Sleutelfunctionarissen bij e-mailarchivering en chatarchivering

² Deze staan bij te ontwikkelen kennisproducten op [Ontwikkelagenda kennisproducten | Nationaal Archief](#)

Bijlage 2: Overzicht kennisproducten³

*Kennisproducten ouder dan 2 jaar en geen update voorzien
(binnen scope quickscan)*

- Handreiking Digitaal vernietigen
- Handreiking E-mail archiveren
- Handreiking Toegang tot digitaal archief na overbrenging
- Handreiking WARC-validatie voor webarchiefbestanden
- Handreiking Steekproeven voor selectie
- Handreiking Vervanging archiefbescheiden
- Informatieblad Archiveren chatberichten
- Richtlijn Archiveren overheidswebsites

*Kennisproducten waarvoor al een update is voorzien
(buiten scope quickscan)*

- Belangen in Balans / handreiking Waardering en Selectie
- Brochure Open tenzij...
- DUTO
- Handreiking Voorkeursformaten Nationaal Archief
- Informatiefolder Externe deskundige
- NORA-themapagina Duurzame Toegankelijkheid
- Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie

*Kennisproducten jonger dan twee jaar
(buiten scope quickscan)*

- Handreiking Archiveren by design
- MDTO

³ Op [Catalogus kennisproducten | Nationaal Archief](#) staan verwijzingen naar alle kennisproducten.